

Truyện ngắn HƯƠNG QUÊ

Một thảm-kịch thôn-quê

BÌNH-NGUYỄN LỘC

- Má ơi, cho tiền con mua đường cát nấu chè!

Con Hương, con gái thứ của bà Xã Hộ chào Nghiệp mà nó không biết, nhưng không ngại lời mà xin tiền mẹ trước mặt khách, vì nó mới mười bốn tuổi thôi.

Nghiệp sực nhớ ra rằng hôm nay là rằm tháng bảy nên cười, rồi nói với bà chủ nhà:

- Sáng cúng mặn, tối cúng chè hả bác Xã?
- Ừ.

Vợ chồng Xã Hộ tản-cư về Sài-gòn từ năm 1945, rồi ở luôn dưới này không về, trong một căn nhà lá, sau chợ Hòa-Hung.

- Chớ mầy quên lời tao dặn rồi hay sao? Hễ nấu chè cúng thì nấu bằng đường phôi.
- Đường phôi đâu có?
- Đường cúng hôm Tết, ra Tết tao cất trong chạp da bò, có chỉ cho mầy đó mà.

Nghiệp mới hai mươi nên mặc-dầu tổ-quán của chàng ở tỉnh, đồng-hương với vợ chồng ông Xã Hộ, chàng không hề được biết thôn-quê.

Chàng ra đời tại nhà thương Từ-Dũ năm 1945 mà thuở ấy còn mang tên là nhà thương Bê-Săng (Béchamps). Chàng có thấy đường phôi, vào những dịp Tết, nhưng gia-đình chàng không hề cúng thứ đường ấy, nên chàng không biết rõ cho lắm về thức ăn này.

Chàng hỏi ông Xã:

- Thưa bác, sao đường phôi Tết mới có, còn ngày thường thì không? Và đường ấy ở xứ nào chở tới vậy bác?

Ông Xã Hộ cười mà nói rằng:

- Con Hương nó cũng hỏi như vậy nhiều lần, nhưng bác không trả lời làm gì. Nó còn nhỏ quá, nghe rồi quên hết.
Đường phôi chế-tạo ở làng mình chớ ở đâu.
- Làng mình?
- À quên, làng của bác, của ba cháu. Cháu là dân Sài-gòn, bác quên mất.
- Tức làng Bình-Thới, trên Biên-Hòa?
- Ừ. Có một tích hay lắm về đường phôi, để bác kể cháu nghe đặng cháu biết chút ít về tổ-quán của cháu.
- Cháu ham nghe chuyện trên làng lắm. Ba cháu đã kể nhiều chuyện, nhưng cháu không hề nghe câu chuyện đường phôi này.

Làng Bình-Thới là một làng biệt-tịch, trong vùng Đồng-Nai trung (1).

Dân làng sống chật-vật nhờ những đám ruộng khô hiếm-hoi và rất ít màu-mỡ. Nhưng vài gia-đình lại khá-giả nhờ một nghề bí-mật, nghề „trở“ đường phôi.

Các bạn có biết đường phôi là gì không? Nhiều bạn trẻ chưa bao giờ thấy mặt miếng đường kỳ-lạ ấy, vì trong mười năm chiến-tranh, Bình-Thới không có điều-kiện bán ra ngoài thổ-sản của mình.

Đường phôi không phải là đường. Thật ra nó chỉ là một thứ quà ngọt chế-tạo bằng đường cát trắng, trông trắng trẻo như trứng gà và một vài chất khác mà nhà nghề giữ kín cho mãi đến ngày nay.

Miếng đường phôi mang hình-dạng một lá phôi mà bên trong, nó cũng có hang, lỗ y như phôi người.

Đó là một lễ-phẩm, người dân Đồng-Nai dùng cúng tổ-tiên ngày Tết.

Thành-phần hóa-học của đường phôi, và cách chế-tạo nó, những nhà nghề trên ấy thọ-lãnh của tổ-tiên ngoài Quảng-Ngãi, Quảng-Nam khi bỏ làng di-cư vào Đồng-Nai, cách đây trên ba trăm năm.

Những gia-đình tốt phước ấy bo-bo giữ bí-mật nghề để hưởng lợi. Ngày xưa họ nắm quyền hương-chánh và đặt ra nhiều tục-lệ cay-nghiệt để bảo-vệ đặc-quyền nghề-nghiệp của họ: trai làng không được cưới gái làng khác, và gái trong làng cũng chẳng được lấy chồng xa.

Vì trai gái trong làng phần đông là nhơn-công của các lò chế-tạo đường phôi, nên họ cấm đoán như thế để tránh sự tiết-lậu bí-mật nhà nghề.

Vì luật gái thừa trai thiếu, mà gái làng lại không có quyền lấy chồng xa, nên lệ trên gây ra một tình-trạng ngộ-nghĩnh: là trong làng sống rất nhiều gái già. Những gái già này tuy được nhiều đặc-ân của làng, nhưng vẫn khổ: một thời thanh-xuân thiếu tình yêu và một buổi tàn-niên tro-troi, quạnh-hiu không con cháu để vui nhà.

Mỗi năm vào tiết tháng Chạp, hàng trăm ghe thuyền từ các tỉnh miền Nam, ngược dòng Đồng-Nai, lên làng Bình-Thới để mua đường phôi về bán cho tỉnh mình.

Tiểu-công-nghệ ta sản-xuất chậm-chạp nên những ghe thương-hồ ấy nhiều khi phải đợi hàng tuần mới có hàng.

Trong thời-gian chờ đợi, nhiều cuộc tình-duyên không có ngày mai, xảy ra giữa gái làng và trai bạn ghe tứ xứ.

Một cuộc tình-duyên kia, hại thay, lại muốn thoát lệ.

Số là anh Trọng ấy đã yêu tha-thiết cô My, con gái của Hương-Quản Xê, một chủ lò đường phổi.

Ba mùa liền, anh cậy mỗi mai đến hỏi cô My, nhưng lẽ cố-nhiên, cả ba lần anh đều bị cự-tuyệt.

Năm ấy anh đổi chiến-lược là đưa một tối-hậu-thơ cho người yêu chớ không cậy mai mỗi nữa. Cô My bị đặt trước hai ngã đường mà cô phải chọn lấy một: xách gói trốn theo người tình phương xa, hay trọn hiếu rồi phụ người yêu?

Cô đã chọn con đường tình-cảm.

Nhưng buổi nói chuyện giữa đôi lứa thiếu-niên này lại lọt vào tai một kẻ thứ ba, anh Hòn, một trai trong làng cũng rắp-ranh cô My mà cũng bị cự-tuyệt vì địa-vị chênh-lệch giữa gia-đình Hương-Quản Xê và gia-đình anh.

Để tấn-ôn, Hòn đem câu chuyện rình nghe lóm được mách với cha cô My.

Được tin, ông Hương-Quản nổi giận ùng-ùng. Ông toan bắt con gái đánh một trận như-tử để trừng-phạt nó.

Nhưng bà Hương-Quản khôn-ngoan hơn, khuyên ông nên trầm-tĩnh để thủng-thắng nghi kế.

Đánh con, không ích-lợi gì cả, mà còn làm cho nó uất-hận mà ham trốn hơn nữa. Cũng không có cách gì nhốt con lại cả. Bắt người bạn ghe thì cũng khó vì hấn chẳng làm gì nên tội. Cho phường hay để họ xử-trí chẳng? À, điều này thì không thể được, vì như vậy thì họ sẽ biết hết chuyện xằng-bậy của My, xấu-hổ cho tông-môn tổ-đường.

Hai vợ chồng bối-rối như vua nước loạn. Ông Hương-Quản càng rối-trí, càng bực-tức muốn đập chết hai đứa báo đời.

Chiều hôm ấy, cô My nhúm lửa ngoài sân nướng hột điều làm kẹo ăn chơi.

Chất dầu chứa trong vỏ hột điều, cháy phùng-phùng lên ngọn cao nghệu, và tỏa ra một mùi nồng cay khó chịu.

Trong khi cô đang cầm que bới hột cho nó cháy đều thì ông Hương-Quản trong nhà xầm-xầm chạy ra.

Ông đá một cái: đứa con gái té ngựa xuống đất. Đoạn, chân đè lên ngực con, tay ông dùng hai cây que mà gắp hột điều đang cháy, dí vào da mặt cô My.

Chất dầu xì thành những vòi lửa nhỏ, bắn vào mặt cô gái tội-nghiệp này. Cô ta la bài-hải khiến cả nhà và lối xóm bu lại mới hay tự-sự.

Họ ngỡ ông Hương-Quản hóa điên thành-linh nên áp nhau lôi ông đi.

Cô My phải nằm dưỡng bệnh đến bảy hôm. Khi những vết thương vừa kéo da non, thì bà Hương-Quản mới hiểu thâm-ý của chồng.

Ông Hương-Quản không phải đốt con để trừng-phạt nó. Ông đã dùng dầu và mù hột điều nóng để phá-hoại nhan-sắc của con ông. Đó là lối bảo-vệ hay nhứt để ngăn nó theo trai, vì từ đây, không con trai nào thèm ngó-ngàng đến nó nữa.

Da mặt cô My bị chất mù hột điều nóng ăn nám đen nhiều chỗ không bao giờ phai. Tệ hơn thế, nhiều mảnh da trông cứ như là ghè lác đang lở-lói, có vẻ như ươn-ướt mãi không bao giờ khô ráo cả.

Sức nóng đã tàn-phá nhiều sợi dây thần-kinh trên da mặt cô, nên nhiều thớ thịt giựt xéo một bên, thành ra lúc nào cô cũng như đang nhăn-nhó một cách xấu-xí.

Ngày hẹn nhau cùng đi là ngày lui ghe. Ngày này lại đúng vào con nước ròng chiều hai mươi tháng Chạp.

Cô My ôm gói, ẩn theo những đám mía để ra bờ sông.

Người tình của cô vẫn đúng hẹn. Anh ta tuy có nghe biết câu chuyện nhưng không hề ngờ sự biến-đổi về nhan-sắc của người mình yêu.

Trọng gặp My dưới gốc cây nhông ở bờ sông. Ban đầu anh chưa nhận ra bạn, giựt mình lui bước trước gương mặt quái-dị, lạ-lùng.

Khi giọng kêu của My giúp anh biết đó là người yêu thì anh rưng-rời, đứng trân-trân mà nhìn bạn.

My không có gương để soi, nhưng nghe bạn-hữu chung quanh nói, thì cũng đã biết mình không còn ra con người nữa rồi. Mặc-dầu vậy, nàng cũng đến nơi kỳ-hẹn, để thử thời-vận lần cuối-cùng.

Cử-chỉ của bạn cho nàng thấy rõ ý-nghĩ thâm-kín trong lòng Trọng. Nàng nghẹn-ngào nuốt lệ, để roi gói áo quần, không thèm nghe những lời khuyên-dụ về luân-lý của Trọng. Phải, bây giờ Trọng lại khuyên cô nên vì chữ Hiếu mà quên Tình. Ở lại với cha mẹ là hơn!!!

Buồm đệm trần một lá vàng tươi chửa phồng lên dưới gió bắc về chiều, ghe từ-từ rời bến, mang theo mối tình-đâu và mối tình vạ-kiếp của một cô gái quê, nạm-nhơn của bí-mật nghề-nghiệp.

Sau lưng cô, ông Hương-Quản và bà Hương-Quản rình con: mặc-dầu quả-quyết giữ con lại, họ cũng không ngăn được lệ tràn.

Không rõ ở làng Bình-Thới, ngày nay tục-lệ oái-oăm ấy có còn hay không? Nhưng một điều chắc-chắn là bí-mật sáng-chế đường phổi vẫn được người làng chăm-chỉ nắm giữ mãi đến bây giờ.

(1) Đồng-Nai trung tức là vùng trung của lưu-vực sông Đồng-Nai, chớ không phải là tên tỉnh nào cả, phải nói rõ như thế để tránh ngộ-nhận vì đã có một bạn đồng-nghiệp ngộ-nhận về danh-từ này, trong một chuyện khác của tác-giả.